

MED KURS MOT ETT RENT OCH VÄLMÅENDE ÖSTERSJÖN

SFP:S ÖSTERSJÖPROGRAM

Östersjön är ett grunt och instängt hav som består av Finska viken, Bottniska viken, Rigabukten och Egentliga Östersjön.

Medeldjupet är mindre än 60 meter och vattnet byts långsamt. Salthalten är låg och en stor del av arterna kämpar för sin överlevnad, vilket gör att artmångfalden inte är särskilt stor.

Östersjön är känslig för människans verksamhet och olika förändringar.

Därför behöver vi jobba för mångsidiga lösningar för att vårt unika hav ska må bra.

INTRODUKTION

Trots att Östersjöns tillstånd fortfarande är dåligt är kampen inte över. Utan de insatser som hittills gjorts skulle situationen vara ännu värre. Vi behöver fortsätta med mångsidiga åtgärder för att styra Östersjöns utveckling i rätt riktning. Effekten ser vi först om flera år, till och med årtionden, och därför är det centralt att inte låta åtgärderna vänta.

Det bor ungefär 90 miljoner människor vid Östersjöns avrinningsområde, vilket innebär att belastningen på Östersjön är stor. I Medelhavet skulle en motsvarande belastning per vattenvolym innebära en befolkning på ca 14 miljarder människor. Vi i Finland kan inte ensamma rädda Östersjön, och därför är samarbetet mellan Östersjöstaterna, bland annat via Helsingforskommissionen Helcom och Europeiska Unionen, i nyckelroll. Det internationella samarbetet är avgörande för att vi i framtiden ska ha ett hav som mår bra. I detta arbete spelar Helcoms Aktionsplan för Östersjön, som innehåller ca 200 åtgärder för att förbättra Östersjöns tillstånd, en viktig roll. Dem ska vi förverkliga.

Östersjön förser oss med viktiga ekosystemtjänster. Havets tillstånd påverkar inte bara vår miljö och trivsel utan också vår säkerhet och våra möjligheter till näringsutövande. Därför är det värdefullt för oss.

UTMANINGAR

Östersjöns främsta utmaningar består av övergödningen och förlusten av biologisk mångfald. Båda är problem som klimatförändringen ytterligare förstärker. Även utsläpp från sjöfarten, utsläpp av skadliga och farliga ämnen som läkemedel, kemikalier och miljögifter samt främmande arter och nedskräpningen kräver åtgärder. Alla dessa inverkar negativt på Östersjöns ekosystem och biodiversitet. Vi behöver många olika åtgärder som tacklar alla dessa problem för att förbättra Östersjöns tillstånd.

Finlands enda återstående objekt på Helcoms hot spot-lista över de största belastningskällorna i Östersjön är den diffusa belastningen från jordbruket på Skärgårdshavet. Det är därför viktigt att vi målmedvetet arbetar för att minska på belastningen särskilt i Skärgårdshavet. Vi vill värna om en levande skärgård nu och i framtiden.

Övergödningen

Övergödningen är det största problemet för Östersjön. Kväve och fosfor är de två huvudsakliga näringsämnen som orsakar övergödning. Enligt Helcom är Finlands andel av Östersjöns fosforbelastning ca 11 procent och av kvävebelastningen ca 9 procent. I proportion till Finlands areal är belastningen på medelnivå, men då man räknar belastningen per capita är den mycket hög. Det allra viktigaste med tanke på Östersjöns framtid är att minska på näringsbelastningen.

Belastningen på Östersjön är idag avsevärt mindre än på 1980-talet då den var som störst. Utan de tidigare åtgärderna skulle fosforhalten i Egentliga Östersjön vara 40 procent högre och vi skulle se 50 procent mer alger idag. Det är främst punktbelastningen som har minskat, men den diffusa belastningen är fortfarande ett problem.

Trots att situationen är bättre behöver näringsbelastningen fortsätta minska. För att nå målsättningarna som vi kommit överens om i Aktionsplanen för Östersjön borde Östersjöländerna minska avrinningen av fosfor ytterligare med minst en fjärdedel, medan kvävebelastningen behöver minska med nästan en tiondel.

De tre största fosforkällorna i Finland är lantbruket, skogsbruket och näringsutsläppen från glesbygden. Enligt nya forskningsresultat har skogsbruket en betydligt större roll än man tidigare uppskattat. Tillsammans står jord- och skogsbruket för ca 85 procent av alla fosforutsläpp som beror på mänsklig aktivitet. Därför är även åtgärder i dessa sektorer effektivast. Även om användningen av handelsgödsel-fosfor i jordbruket har sjunkit till en femtedel av vad den var för 30 år sedan, läcker fortfarande den fosfor som ansamlats i marken under åren med kraftig gödning ut i vattnet.

Av de människorelaterade kväveutsläppen är utsläppen från jordbruket störst. Samhällen och skogsbruket orsakar andra och tredje mest kväveutsläpp. Precis som för fosfor är avrinningen även från skogsbruket större än tidigare beräknat.

Övergödningen är den största orsaken till förlusten av biologisk mångfald i Östersjön. Övergödningen i kombination med kustvattnens snabba temperaturökning som beror på klimatförändringen utgör ett akut hot mot de kustnära ekosyste-

Förlusten av den biologiska mångfalden

Den biologiska mångfalden utgör grundpelaren för livet på jorden. Den är central för vår egen välfärd, för matproduktionen och för vår självförsörjning. En rik biologisk mångfald förbättrar naturens kapacitet att anpassa sig till förändringar. Mångfalden minskar emellertid i snabb takt, också i Östersjön. Klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald går hand i hand i och med att ett varmare klimat rubbar den ekologiska balansen. En indikator för Östersjöns tillstånd är fiskpopulationerna, vars livskraft påverkas av förlusten av biodiversitet och andra förändringar i havsmiljön.

men. Friska kustområden är effektiva kolsänkor, men i artfattiga områden är både kolbindningen och syreproduktionen i havet mindre. Då minskar Östersjöns kapacitet som kolsänka, samtidigt som näringskretsloppet i havet störs. Invasiva arter utgör också ett konkret hot, då de ytterligare ökar påfrestningen på Östersjöns ekosystem.

Genom att minska på näringsbelastningen kan vi skydda havsmiljön och alla dess arter och samtidigt förstärka Östersjöns resiliens mot klimatförändringen.

Klimatförändringen

På grund av att Östersjön är ett kustnära hav som både är instängt och grunt syns effekterna av klimatförändringen snabbare här än i världshaven. Klimatförändringen leder till att vattentemperaturen stiger och att regnmängden i Östersjöns avrinningsområde ökar. När det samtidigt förutspås att framför allt vintrarna blir varmare och en större del av nederbörden i södra Finland kommer som vatten, ökar också risken för att mer näringsämnen sköljs ut i vattendragen.

Högre vattentemperaturer förstärker effekten av övergödningen. Mindre syre löses i varmare vatten, medan mikrobiologiska processer förbrukar samma syre, vilket leder till större syrefria områden på havsbotten. Idag lider nästan en tredjedel av Finlands havsbotten av syrebrist. Från dem frigörs mer fosfor och som följd ser vi starkare algbloomningar och en minskad biodiversitet. På grund av förändringarna riskerar arter att dö ut. Som ett resultat av en ökning av koncentrationen av koldioxid i luften ökar också försurningen i havsmiljön. Den kombinerade effekten av klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald utgör därför ett omfattande hot mot Östersjön.

Ett friskt hav utgör en kolsänka. Åtgärder som förbättrar Östersjöns tillstånd främjar därför också bekämpningen av klimatförändringen.

Samhällsbelastningen

Med samhällsbelastning syftar vi på den belastning som uppstår genom mänsklig aktivitet, utöver belastningen från jord- och skogsbruket. Till dessa räknar vi bland annat utmaningarna i vattenrening, skadliga och farliga ämnen och miljö-

gifter, handelsgödselindustrin, nedskräpning och havsbuller.

Punktbelastning kommer fortfarande särskilt från vattenreningen, även om den är effektivare än tidigare. Speciellt mindre avloppsvattensreningsverk i Ryssland, de baltiska länderna, Polen och Belarus orsakar allttjämt punktbelastning. Också i Finland har vi kommunala avloppsvattensreningsverk där speciellt upptagningen av kväve behöver förbättras. Även gödselindustrin orsakar punktbelastning i Östersjön, till exempel via de gipshögar som uppstår som restprodukter vid framställningen. Varje år fraktas ca 44 miljoner ton handelsgödsel via Östersjöns hamnar. Vid transporten kan handelsgödsel hamna i Östersjön vid lastningen eller via spolvatten som släpps ut i havet då lastrummen tvättas.

Skadliga ämnen som läkemedelsrester och kemikalier belastar Östersjön. I takt med att användningen av läkemedel ökar tilltar också läkemedelsresterna i avloppsvatten. Till exempel hormonrester påverkar organismers könsutveckling, vilket kan ha konsekvenser för den biologiska mångfalden. Kemikaliebelastningen har å sin sida minskat. Strömming som fångats i Östersjön innehåller allt lägre halter av miljögifter och man kan tryggt äta fisk som fångats där. På grund av att Östersjön är ett livligt trafikerat hav finns det ändå en risk för en olje- eller kemikalieolycka. En stor olycka skulle ha allvarliga konsekvenser för Östersjön.

Precis som andra världshav lider även Östersjön av nedskräpning. Mikroplaster från olika källor utgör också ett hot både mot den marina miljön, djuren och människan då det inte bryts ner i naturen. Vi vet

inte ännu vilka alla effekter mikroplaster kan ha för naturen eller människan. Också undervattensbullrets effekter på livet under vattenytan är något vi inte ännu vet tillräckligt om.

Internbelastningen

I och med att vi länge haft stora fosforutsläpp har det skapats en fosforreserv i Östersjöns bottensediment som också bidrar till övergödningen. Det finns ca 2,2 miljoner ton fosfor samlat i Östersjöns vattenmassa och bottensedimentets yt-skikt. Fosfor som frigörs från bottensedimentet kallas för internbelastning. Fosfor läcker speciellt från de syrefria bottenområdena.

Saltpulserna från Atlanten kan tillfälligt bidra till att de syrelösa bottenarna fylls med syrerikt vatten. De kan ändå samtidigt ha negativa konsekvenser, eftersom de också skjuter det syrelösa och näringsrika vattnet mot kustområdena. Där leder det till ökad algbloomning. Särskilt Finska viken lider av detta.

Fosforlagren minskar för tillfället långsamt, med ca 0,4 procent per år, eftersom tillförseln av näringsämnen idag är mindre än förr. Takten skulle nästan fördubblas om vi lyckades med att minska fosforbelastningen till ca 21 700 ton per år enligt målsättningen i Aktionsplanen för Östersjön. Det är viktigt att avrinningen av näringsämnen fortsätter att minska.

LÖSNINGAR OCH ÅTGÄRDER

Under de senaste 20 åren har det gjorts mycket för att förbättra Östersjöns tillstånd. Vårt hav har varit i betydligt sämre skick och om inget hade gjorts skulle situationen idag vara mycket värre. Med hjälp av lagstiftning har vi lyckats minska på punktbelastningen, men den diffusa belastningen är svårare att reglera. Att vi fortsätter minska på näringsbelastningen är centralt. Åtgärder behövs både på land och till havs och de ska vidtas där effekten är störst. Effekten av våra åtgärder syns bäst i våra egna vattendrag.

Det ska vara olönsamt att förorena Östersjön. Vi bör ta fram effektiva, gärna internationella metoder av utsläppshandelsliknande slag för att minska på föroreningarna.

MINSKA NÄRINGSBELASTNINGEN FRÅN JORD- OCH SKOGSBRUKET

Vi kan minska på näringsbelastningen från jord- och skogsbruket på Östersjön genom att effektivisera vattenskyddsåtgärderna. Samtidigt måste vi se till att vi bibehåller åkrarnas och skogarnas produktionsförmåga. Dessutom måste vi stöda en omställning av jordbruket och förbättra verksamhetsförutsättningarna. En bättre lönsamhet möjliggör investeringar i vattenskyddsåtgärder.

Även om mindre än en tiondel av Finlands landareal är åker ligger en stor del nära kusten, och därför har åtgärder inom jordbruket betydelse för Östersjön. En hel

del åtgärder har redan genomförts, men mera behövs. Det viktigaste är att minska på avrinningen från jordbruket. Belastningen kan minskas bland annat med hjälp av gipsbehandling, effektiviserad gödsel användning, återvinning av näringsämnen, ökat växt-täcke vintertid, fänggrödor och utökning av vallarealen till erosionskänsliga jordar. Vi behöver en kombination av snabbverkande och långsiktiga åtgärder.

Gipsbehandling eller strukturskalkning kan användas som första hjälpen då de är tillfälliga åtgärder som kan motverka den akuta avrinningen. Till exempel gipsbehandlingen kan minska fosforbelastningen med hälften utan att skörden påverkas. Vi behöver fortsätta forska i hur gips, strukturskalk och fiberslam kan minska på avrinningen. Också åtgärder som förbättrar jordhälsan behövs och ett exempel på det är regenerativt jordbruk. En frisk jordmån binder kol och vatten bättre, vilket kan betyda att en mindre mängd näringsämnen sköljs iväg. Dylå åtgärder kräver resurser, till exempel för maskininvesteringar. Det behövs också praktiskt tillämpbar forskning ute på gårdarna.

På områden där det finns mycket boskap kan det också finnas mer fosfor i marken än vad åkerväxterna behöver. I dessa områden behöver vi åtgärder som minskar på mängden överloppsfosfor i marken, till exempel genom att gödslingen anpassas i förhållande till uppmätta näringshalter. Även om effekten är långsam behövs

åtgärder för att permanent motverka avrinningen.

Varje år röjs det ca 2 000–4 000 hektar ny åker, och i de flesta fall är orsaken att få nya områden för att sprida husdjursgödsel från boskapsproduktionen. För att minska detta behöver användningen och vidareprocesseringen av husdjursgödsel effektiviseras, till exempel genom att använda det i biogasproduktionen. Ett återvinnings- eller transportstöd för husdjursgödsel skulle förbättra lönsamheten av husdjursgödslets återanvändning. Det här vore speciellt viktigt i områden med mycket boskapsproduktion. Genom att ha ett stöd som omfattar hela landet kunde vi också bidra till att mindre torvmark röjs för åker. Jordbrukare som avstår från att odla på torvmark bör kompenseras.

En utmaning i Finland är att vi har en stor andel arrendejordar där arrendekontrakten är korta. Det minskar på incentiven till vattenskyddsåtgärder i och med det tar tid för resultaten av åtgärderna att synas. Här behöver vi se över stödsystemet för att underlätta investeringar i vattenskyddsåtgärder. Dessutom borde vi utreda hur vi kan uppmuntra till längre arrendekontrakt.

Åtgärderna inom jordbruket går hand i hand med jordbrukets lönsamhet. En bra skörd innebär att det finns så lite näringsämnen som möjligt som rinner ut i vattendragen.

Tre fjärdedelar av Finland är täckt av skogsmarker. Forskning visar att avrinningen från skogsbruket är större än vi tidigare känt till och därför behövs fortsätta åtgärder. Skogsbrukets belastning på Östersjön kan minskas genom att idka skogsbruk som är skonsamt för vattensystemen. Genom att undvika istandsättningsdikning, idka skogsvård genom kontinuitetsskogsbruk där det är lämpligt, använda askgödsling och lämna skyddszoner vid vattendrag kan man minska på avrinningen. Skyddszonerna borde kopplas till avstånd från vattendrag och då kunde också stödbeloppet för skyddsåtgärderna höjas.

I Finland producerar hälften av åkrarna 80 procent av skörden. Beskogning av åkrar som producerar en sämre skörd är ett sätt att minska på avrinningen av näringsämnen. Vi behöver också fästa uppmärksamhet vid avrinningen av kol till Östersjön, och genom att restaurera våt- och myrmarker kan vi både minska på avrinningen och återskapa deras roll som kolsänkor. Mer forskning i kolavrinningens effekt på de marina ekosystemen behövs.

I områden med sura sulfatjordar är det viktigt att vattennivån hålls så hög som möjligt både vid samhällsbygge och jord- och skogsbruk. Då kan vi motverka att det frigörs metaller som är giftiga för organismerna i våra vattendrag.

VI VILL:

- att näringsbelastningen minskar genom effektiverade vattenskyddsåtgärder och en ökad återvinning av näringsämnen.
- att gödselanvändningen effektiveras och att husdjursgödslet används till exempel i biogasproduktionen. Vi ska sluta röja nya åkrar för enbart gödselspridning.
- att det införs ett återvinnings- eller transportstöd för gödselbeför. Vi behöver verka för att överflöpsmängden gödselbeför avlägsnas från åkrarna för att motverka avrinningen.
- ta fram positiva ekonomiska incitament för att minska på odling av torvmarker.
- att åtgärder som gipsbehandling och strukturräkning av åkrar, ökat växttäckande vintertid, fånggrödor och utökning av vallarealen till erosionskänsliga jordar används i högre grad.
- att stödsystemet för att underlätta investeringar i vattenskyddsåtgärder utvecklas.
- utreda hur vi kan sporra till längre arrendekontrakt för att främja vattenskyddsåtgärder i jordbruket.
- att det är lönsamt för jordbrukare att satsa på åtgärder som förbättrar jordhälsan.
- främja åtgärder inom skogsbruket som minskar på skogsmarkernas avrinning, till exempel att undvika iståndssättningsdikning, idka skogsvård genom kontinuitetsskogsbruk där det är lämpligt samt gå in för askgödsling.
- att stödet för vattendragens skyddszoner ska vara kopplat till avståndet till vattendraget.
- uppmuntra till att beskoga åkrar som producerar en sämre skörd. Här ska den biologiska mångfalden och kulturlandskapsvärden beaktas.
- att våt- och myrmarker restaureras för att motverka avrinningen av näringsämnen och kol.
- att sura sulfatjordar tas i beaktande vid samhällsbygge och jord- och skogsbruk.

HANTERING AV RISKER PÅ HAVET

Riskerna på havet måste hanteras effektivare. Östersjön hör till de mest trafikerade haven i världen och i medeltal rör sig ungefär 2 000 fraktfartyg på havet eller i hamnarna varje dag. En omfattande olycka hör till de allvarligare miljöhoten mot Östersjön. Riskerna har minskat tack vare bättre säkerhetssystem och dubbla skrov, och idag är ofta mänskliga misstag orsaken till en olycka. För att motverka dem är satsning på besättningarnas kompetens och arbetsförhållanden viktig. Att vi upprätthåller vår oljebekämpningsberedskap är centralt.

Sjöfartens utsläpp skapar också risker för Östersjön. Fastän det sedan år 2021 har varit förbjudet för internationella kryssningsfartyg att släppa ut svartvatten i Östersjön får fraktfartyg fortfarande släppa ut både svart- och gråvatten, så länge som fartygen befinner sig tillräckligt långt från kusten. Här måste det ske en ändring och Finland ska på internationell nivå aktivt verka för att det inte ska vara tillåtet någonstans. Många hamnar erbjuder redan idag möjlighet till tömning av avloppsvatten, men en stor del av fraktfartygen tömmer ändå avloppsvattnet i havet. Därför är det viktigt att fraktfartyg förbjuds att släppa ut avloppsvatten i Östersjön.

EU:s svaveldirektiv från år 2015 och NECA-regleringen om kväveoxidutsläpp från 2021 har bidragit till att avgasutsläppen från fartyg har minskat. Avgaserna bidrar till övergödningen och försurningen av Östersjön och därför behöver vi fortsätta utveckla mer hållbara drivmedel för havstransporter. Det är också viktigt att fartygen inte tömmer restprodukterna från avgasreningen i Östersjön.

Näringsutsläppen som uppstår till följd av fartygstransporterna av handelsgödsel är också viktiga att få bukt med. Vi behöver ta i bruk bättre teknik och verksamhets sätt när det gäller lastning av fartyg och tvätt av lastrum. Det här måste ske i samarbete med hamnar, hamnaktörer och handelsgödselaktörer.

VI VILL:

- verka för ett rent och välmående hav och rena vattendrag fria från utsläpp och skadliga ämnen.
- motverka olje- och kemikalieolyckor till havs genom att satsa på besättningarnas kompetens och arbetsförhållanden samt oljebekämpningsberedskapens resursering och förutsättningar.
- att internationella fraktfartyg inte får släppa ut någon form av avloppsvatten eller reningsvatten i Östersjön och att det ur ett bredare perspektiv förbjuds globalt.
- att utsläppen från sjöfarten ska minska och att vi ska utveckla och ta i bruk hållbara drivmedel samt effektiva metoder för avgasrening för sjöfarten.
- ta i bruk bättre teknik och verksamhetssätt för att minska på utsläppen av handelsgödsel i samband med transporten.

MINSKA PÅ SAMHÄLLSBELASTNINGEN

Trots att vattenreningen är effektivare än tidigare finns fortfarande utmaningar med punktbelastning från avloppsvattensreningsverk speciellt i våra grannländer. Här behöver vi internationellt samarbete för att effektivera vattenreningen. Också i Finland behöver vi effektivera upptagningen av speciellt kväve. Vi vill utreda hur man med hjälp av ekonomiska incitament kunde uppmuntra kommunala avloppsvattensreningsverk till effektivare vattenrening. Senaste gång Helcoms rekommendation om vattenrening uppdaterades var år 2007 och den beaktar inte den teknologi som idag finns tillhanda inom vattenreningen. Den behöver därför uppdateras.

Användningen av nya mediciner och kemikalier fordrar att vi forskar i hur de påverkar våra vattendrag och hur de effektivast kan tas upp i vattenreningen. Nuvarande lagstiftning kräver inte att vi avlägsnar läkemedelsrester. Det här är något vi behöver se över med hjälp av forskning om läkemedelsbelastningen.

Den industriella punktbelastningen måste också minskas. Här handlar det om handelsgödselindustrin, den intensiva djurproduktionen, produktionen av biogas och den industriella belastningen på kommunala avloppsvattensreningsverk. Det är viktigt att industrier återbrukar sitt avloppsvatten.

I Finlands havsområden i Östersjön finns goda förutsättningar för vindkraft till havs. Då vindkraft till havs planeras är det viktigt att parkerna placeras så att natur-, landskaps- och rekreationsvärden samt fiskets förutsättningar beaktas. Placeringen måste avgöras av lokala omständigheter och genom en aktiv dialog med lokalbefolkningen. Vindkraft till havs ska byggas där det är ekonomiskt lönsamt och så att det inte medför omfattande negativa konsekvenser för havsnaturen, människor och näringar. Det är viktigt att tillståndprocessen är klar, öppen och smidig.

Olika kartläggningar visar att Finlands stränder hör till de mest nedskräpade i Östersjön. Med hjälp av stadsplanering och grönområden kan vi motverka att skräp rinner ut i Östersjön bland annat dagvattnet. Vi behöver också sluta med att dumpa gatusnö i havet.

VI VILL:

- uppmuntra de kommunala avloppsvattensreningsverken till effektivare vattenrening och tillvaratagande av näringsämnen samt utreda möjligheterna till ekonomiska incitiv för detta. Alla avloppsvattensreningsverk i Finland ska använda sig av uppdaterad teknologi i vattenreningen.
- att Helcoms rekommendation om vattenrening uppdateras kontinuerligt för att motsvara den nivå som rådande teknologi möjliggör.
- att det bedrivs forskning om hur mediciner, kemikalier och mikroplaster påverkar de marina ekosystemen, hur stora utsläppen är och hur de kan upptas i vattenreningen.
- att vi i stadsplaneringen tar i beaktande hur vi kan minska avrinningen av dagvatten och därmed skräp till Östersjön.
- att vindkraft till havs placeras så att natur-, landskaps- och rekreationsvärden samt fiskets förutsättningar beaktas samt att placeringen avgörs av de lokala omständigheterna och genom en aktiv dialog med lokalbefolkningen. Tillståndprocesserna ska vara öppna och smidiga.
- att vi slutar dumpa gatusnö i Östersjön.

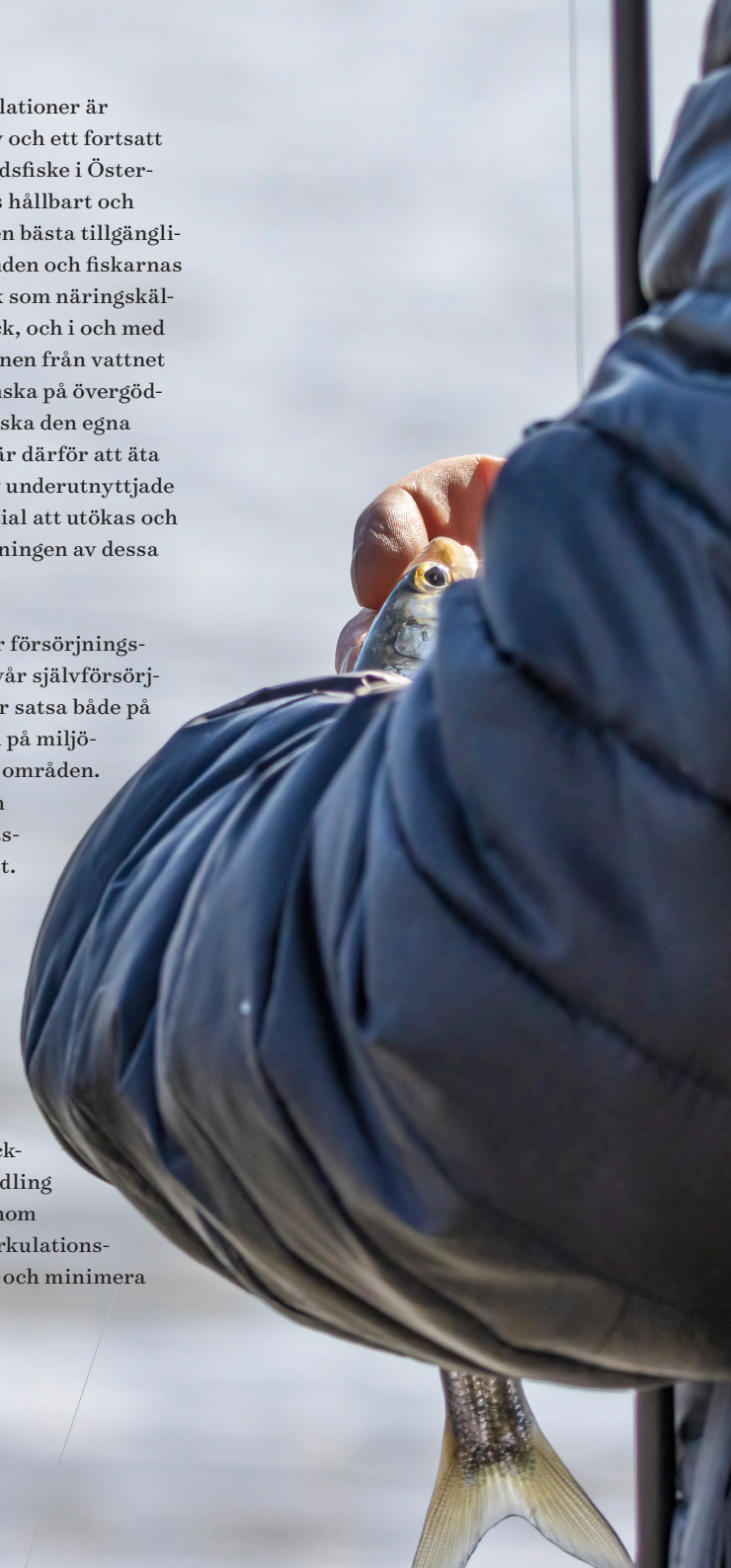
MINSKA PÅ INTERNBELASTNINGEN

Utöver åtgärderna på land behöver vi också minska mängden näringsämnen som redan hamnat i Östersjön. Vi kan till exempel avlägsna näringsrikt bottensediment eller binda fosfor till botten. Dessa åtgärder är emellertid dyrare och därför är det viktigt att minska på själva avrinningen.

Vassen binder näringsämnen och vasslätter erbjuder ett sätt att lokalt återvinna näringsämnen. Samtidigt förbättras strändernas rekreationsvärde, och olika arters levnadsområden återställs. Biomassan kan till exempel användas för att ersätta torv i växthusodlingen. Här behöver produktionskedjorna stöd så att nya företag vågar investera i teknologi och logistik.

Ekologiskt stabila fiskpopulationer är grunden för ett levande hav och ett fortsatt kommersiellt fiske och fritidsfiske i Östersjön. Allt fiske ska bedrivas hållbart och styrningen ska utgå från den bästa tillgängliga vetenskapen. Fiskbestånden och fiskarnas livsmiljöer ska vårdas. Fisk som näringskälla har ett litet klimatavtryck, och i och med att fiske tar upp näringsämnen från vattnet är det också ett sätt att minska på övergödningen. Ett lätt sätt att minska den egna belastningen på Östersjön är därför att äta mer inhemsk fisk. Fisket av underutnyttjade fiskarter har en stor potential att utökas och speciellt livsmedelsanvändningen av dessa behöver stödas.

Inhemsk fisk behövs för vår försörjningsberedskap, och för att öka vår självförsörjningsgrad behöver vi därför satsa både på det kommersiella fisket och på miljövänlig fiskodling i lämpliga områden. Fiskodling erbjuder även en stor möjlighet för fler arbetstillfällen längs med vår kust. Miljövänligheten kan ökas genom rätt placering av odlingarna och genom användning av Östersjöfoder där det är ändamålsenligt. Även samtidig vattenodling av blåstång, som binder näringsämnen, skapar miljöfördelar. Utvecklingen av landbaserad fiskodling ska också fortsätta, och genom slutna eller halvslutna recirkulationsodlingar kan vi kontrollera och minimera näringsutsläppen.

Vi arbetar för att fler fiskvägar byggs, att befintliga restaureras och för att fiskarnas livsmiljöer restaureras. Genom hållbara fiskutplanteringar kan vi stöda fiskpopulationernas livskraft. De problem som de alltför stora skarv- och sälpopulationerna orsakar ska kunna åtgärdas lokalt för att effektivt minska skadorna på fiskbestånden och för yrkesfisket. Det kustnära yrkesfiskets största utmaning består i de problem som skarv- och sälpopulationerna förorsakar.

VI VILL:

- verka för att näringsämneslagren i Östersjön fortsätter att minska och att metoder som minskar på lagren i botten-sedimenten används i områden där det är kostnadseffektivt.
 - främja metoder som möjliggör vasslätter genom att ta fram stödformer för att få igång produktionskedjor för att utnyttja vass.
 - värna om verksamhetsförsättningsarna för det kommersiella fisket och fritidsfisket.
 - att fiske bedrivs på ett långsiktigt och hållbart sätt.
 - utveckla inhemsk, miljövänlig fiskodling och vattenodling och öka den i områden där det är lämpligt. Vi vill även främja recirkulationsodling på land.
 - uppmuntra till reduktionsfiske som metod att minska på näringsämnena i våra vatten samt utöka användningen av underutnyttjade fiskarter.
 - uppmuntra till att äta mer inhemsk vild fisk. Vi föreslår att skolor och kommunala arbetsplatsrestauranger in för en kontinuerligt återkommande dag för Östersjöfisk.
 - att fler fiskvägar byggs och att befintliga restaureras.
 - att fiskarnas livsmiljöer restaureras och att vi idkar hållbar utplantering av fisk för att stöda fiskpopulationernas livskraft.
 - att de problem som de alltför stora skarv- och sälpopulationerna orsakar ska kunna åtgärdas lokalt.
-

STÄRK DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN

Vi ska stärka den biologiska mångfalden i Östersjön. Speciellt kustområdena är rika på biodiversitet och är därför viktiga att värna om. Biodiversitetens utveckling i kustområdena ska följas upp. Vi behöver också mer forskning om kustområdenas roll i kolcykeln och hur de kan bidra till arbetet mot klimatförändringen.

Vi behöver ett liknande frivilligt skyddsprogram för vattenområden som vi har för privata skogsägare, som får en kompensation för att delta i programmet. Åtgärderna behöver skräddarsys för varje område som frivilligt skyddas och även tillrinningsområdet bör beaktas. Ett friskt Östersjön är något vi alla tjänar på!

I Östersjön lever flera nyckelarter, såsom blåmusslor, bandtång och blåstång, som är livsviktiga för andra arter och därför särskilt viktiga att bevara. Vi behöver ta hand om våra känsliga kustområden som har en rik biologisk mångfald.

VI VILL:

- främja åtgärder som stärker den biologiska mångfalden i Östersjön.
 - värna om våra kustområden genom att införa ett nytt frivilligt skyddsprogram för privatpersoner via vilket man får ekonomisk kompensation för att skydda ett speciellt värdefullt vattenområde. Skyddsåtgärderna på varje område skräddarsys för bästa effekt.
 - ta hand om våra känsliga kustområden som har en rik biologisk mångfald och att biodiversitetens utveckling regelbundet följs upp med hjälp av forskning.
 - att vi följer upp nyckelarterna i Östersjön, strävar efter att bevara deras levnadsområden och planterar in arterna på nytt där de behövs.
-

SATSA PÅ INTERNATIONELLT SAMARBETE, KUNSKAP OCH FORSKNING

En stor del av Östersjön hör till något lands havsområde. Det gör Östersjön till ett ovanligt hav i internationell jämförelse. Det här innebär också att vi inte ensamma kan lösa Östersjöns problem.

Östersjösamarbetet koordineras i huvudsak av Helsingforskommissionen Helcom och genomförs via Helsingforskonventionen. Det är viktigt att vi tillsammans verkställer de ca 200 åtgärderna i Helcoms aktionsplan för att förbättra Östersjöns tillstånd. En stor del av potentialen för att minska näringsutsläppen finns i de mindre städerna i Ryssland samt i Polen. Även i de baltiska länderna och Belarus måste punktbelastningarna minskas. Här behöver vi internationellt samarbete på både lokal och nationell nivå.

EU är en viktig aktör i regleringen gällande Östersjön. Finland ska proaktivt bedriva åtgärder som förbättrar Östersjöns tillstånd också på EU-nivå. Tydlig och klar reglering behövs både nationellt och inom EU för att åtgärda problemen.

För att veta vilka åtgärder som behövs behöver vi också forskning. Det är avgörande att forskningsresultaten snabbt kan återkopplas i praktiken. Detta gäller speciellt forskningen inom jordbruket.

Östersjöns kritiska tillstånd kräver kraftfulla åtgärder. Vi vill att Östersjöregionen blir ett pilotområde för miljövänlig teknologi, kretsloppstänkande, hållbara jord- och skogsbruksmetoder och gränsöverskridande samarbete. Samarbete är nyckeln till förbättringar och tillsammans kan vi verka för att vi har ett friskt Östersjön i framtiden.

VI VILL:

- utveckla och intensifiera det internationella samarbetet med Östersjöländerna för att förbättra vattenhanteringen samt minska på näringsutsläppen och speciellt punktbelastningarna från avloppsvattenreningsverk.
 - att åtgärderna i Helcoms aktionsplan för Östersjön förverkligas fullt ut.
 - att Finland proaktivt driver åtgärder på EU-nivå för att förbättra Östersjöns tillstånd.
 - främja interdisciplinär forskning gällande kopplingen mellan biodiversitet, klimatförändringen och hur våra kustområden och Östersjön påverkas.
 - främja forskning om kostnadseffektiva metoder för att minska på näringsavrinningen från land samt forskning om hur vi kan värna om och stärka de marina ekosystemen.
-

ORDLISTA

Aktionsplanen för Östersjön

En aktionsplan med ca 200 åtgärder som utarbetats av Helsingforskommissionen Helcom. På engelska heter planen Baltic Sea Action Plan och förkortas BSAP. Planen uppdaterades senast år 2021.

Dagvatten

Omfattar regn, snö, hagel och smältvatten som rinner av från markytan, till exempel från vägar och parkeringsplatser och byggnader. Dagvatten absorberas i marken, utnyttjas på uppkomstplatsen eller leds till dagvattenavlopp.

Diffus belastning

Belastning av näring och fasta ämnen vars ursprung är från flera olika små källor och därför är svårare att utreda, till exempel från jord- och skogsbruket.

Gråvatten

Vatten som använts till tvätt och disk på fartyg. Syftar också på hushållens avloppsvatten som inte kommer från toaletter. Kan även kallas grått avloppsvatten.

Hot spot-lista

Helsingforskommissionens lista över Östersjöns betydande belastningskällor.

Husdjursgödsel

Fosfor som förekommer naturligt i husdjursgödsel, det vill säga flytande och fast djuravföring.

Helsingforskommissionen

Det internationella organet som koordinerar Östersjöländernas samarbete för att förverkliga Helsingforskonventionen och Aktionsplanen för Östersjön. Förkortas Helcom.

Helsingforskonventionen

En överenskommelse mellan alla nio Östersjöländer och EU som undertecknades år 1974 och vars målsättning är att förbättra Östersjöns tillstånd och värna om havet. Har även tidigare kallats för Östersjökonventionen.

Internbelastning

Belastning som uppkommer av de näringsämnen som redan lagrats i Östersjön.

Handelsgödsel

Fosfor som förekommer i handelsgödsel.

Näringsutsläpp

I detta program syftar vi med näringsutsläpp till utsläpp av fosfor och kväve.

Punktbelastning

Belastning på havs- och vattendrag som har sitt ursprung i punktformiga, mätbara utsläppskällor. Utsläpp från samhällenas och industrianläggningarnas avloppsvattensreningsverk är punktbelastning.

Resiliens

Motståndskraft och anpassningsförmåga.

Saltpuls

Då en större mängd syrerikt saltvatten på en kort tid tränger in från Nordsjön till Östersjön. Kan också kallas för saltvat-tenpuls.

Samhällsbelastning

Med samhällsbelastning syftar vi i detta program på den belastning som uppstår av mänsklig verksamhet, utöver jord- och skogsbruket.

Spolvatten

Vatten som använts för tvätt av fartyg, till exempel lastrummen.

Svartvatten

Toaletternas avloppsvatten från hushåll och fartyg. Kan också kallas svart avloppsvatten.

Vattenodling

Omfattar all odling i vatten och hav, från fisk, skal- och blötdjur exempelvis blåstång och andra vattenväxter.

Östersjön

Består av Finska viken, Bottniska viken, Rigabukten och Egentliga Östersjön

Övergödning

Övergödning är ett fenomen som uppstår då extra näringsämnen, främst kväve och fosfor, tillförs i vattnet, vilket leder till att alger och andra assimilerande organismer blir rikligare. Detta leder till många slags förändringar: vattnet blir grumligt, massförekomster av alger uppkommer, stränderna växer igen och syrebrist kan förekomma på djupa ställen. Övergödning är samma sak som eutrofiering.

